

Dr. Natalija Komljanc, 7. november, 2019, Laško

Didaktika formativnega spremljanja (DFS)

Za uvod refleksija didaktičnega čudeža iz preteklosti

(Diapozitiv 2: avtonomija učitelja in FS)

Izberi:

FS naredi učitelja kompetentnega/veščega v svoji vlogi, naravno, socialno-konstruktivno FS pa avtonomnega v poslanstvu (strokovno neodvisnega/svobodnega).

Desetletje in več je minilo od konca razvojno-aplikativnega projekta formativnega spremljanja, medtem pa nekateri med vami ne le vztrajate, ampak dalje razvijate koristi didaktike formativnega spremljanja v razredih in šolah. Kljub časovni oddaljenosti skoraj dveh desetletij, ostajajo osnovne smernice takrat razvitega modela enake, kot tudi namen formativnega spremljanja. Še vedno se zdi najbolj sporočilen indikator: »Učenec zna več, hkrati, ko je učitelj obremenjen manj«. Če se prvo ne pokrije z drugim, potem formativno spremljanje ne deluje optimalno, morda celo škodljivo. Če oba, učenec in učitelj čutita oboje, potem smo dosegli preboj.

Prav tako še vedno stojijo temeljna načela formativnega spremljanja, ki poudarjajo pomembnost začetka procesa (diagnostiko) za usmerjanje pozornosti, da učenca bodri in mu odpre učni prostor, ki omogoča dialog med učečimi se. Najpomembneje, porodi učni magnet, ki pritegne z interesom, da se učeči nabrusi z močjo védenja in hkrati jasno izrazi potrebe učenja. Ljubezen in potreba sta enotno vodilo udejanjanja učnega izziva. Gre za močan magnetizem, ki pritegne in ne jenja, dokler nista tako učitelj kot učenec odločena, da je proces učenja končan. Bistvo diagnostike je v porodu osebnega učnega cilja (želje, sprožilke radovednosti).

Z zbirko podatkov v procesu učenja v miselnih igrah in refleksijah z večsmernimi potrebnimi povratnimi informacijami učeče se (učence in učitelje) hranimo, da skupaj in vsak zase ženejo učni proces v globine umevanja ter tako ustvarijo učni presežek, ne le usvojijo standard znanj. Raje več kot manj izzivov, raje zahtevnejših kot revnih, ki bodrijo k uravnovešanju mehanizma izmenjave »čudi in trudi«, to je h gnanju procesa umevanja po poteh bližnjega razvoja znanja.

Ključ formativnega spremljanja je v akcijskem izvajanju učenja s sprotno, smiselno, bodrilno in kakovostno povratno informacijo v igri, ki premaguje nerazumevanje učne vsebine v osebni zgodbi učenja. Pozitivna povratna informacija uspešno odklanja vzroke vrzeli v procesu osmišljanja učnih vsebin. To pa je ena najtežjih, obenem najučinkovitejših dejavnikov formativnega spremljanja.

Velja premislek učitelja glede dajanja navodil, ko se obča navodila menja ali vsaj dopolnjuje s povratnimi informacijami učenca v kritičnem/aktualnem miselnem igranju kot najbolj intenzivnem prilagajanju/premagovanju ovir v socialni učni skupnosti.

Med prvimi smo uporabili terminsko zvezo socialno-učna skupina, ker smo se zavedali, da je duh ustvarjanja mogoč le v odprti skupnosti, v med seboj spoštljivem, spodbujajočem vzdušju, ki je pogoj za poglobljeno učenje.

Med najtežje didaktične preboje prav gotovo sodi odpiranje učnega procesa z upoštevanjem referenčne mere posameznega učenca, s katerimi zdravi otroci do- in presegajo nacionalne cilje iz učnih načrtov. T.i. *moja mera* oz. osebni učni cilj je resnično prava temperatura, ki podžge in požene proces učenja čisto vsakega učenca v učni skupnosti. Učiteljeva umetnost poučevanja ustvari integracijo osebnih učnih ciljev v temeljnem cilju skupnosti.

Kriterij ni dovolj poveden najmlajšim, spodbuden perfekcionistom, ne učno manj uspešnim, oddaljen, da bi bil verjeten, uresničljiv. Njihova osebna referenčna mera, *moja mera*, pa je dobro premišljena, usklajena s sposobnostjo, močna z darovi, predznanjem in z veliko željo po uspehu. Porojena moja referenčna mera je skladna z načinom oblikovanja operativnih učnih ciljev, ki spodbudijo učitelja, naj z otrokom skupaj načrtujeta bližnji razvoj učenja na stopnji zahtevnosti, ki jo otrok zmore ob podpori eksperta. V ta namen so učitelji v razvojno-aplikativnem projektu razvili zanimive oblike didaktičnih podpor in jih predstavili na tržnicah znanja.

Učitelji so se izurili v na osebo naslovljeno načrtovanje učenja in dinamično integriranje učenčevega znanja v skupni učni dosežek, da bi posameznik presegel samega sebe in tako dvigoval dinamiko pouka.

Izpopolnili smo se še v kakovosti izvajanja ocenjevanja znanja, ko smo v sumativnem povzemanju izpostavili pomen samo-preverjanja s skupno refleksijo o kakovosti dosege osebnega in hkrati skupnega učnega cilja. Torej, ko smo tehtali in izluščili najboljše principe učenja. Presegli same sebe s tem, da smo poiskali zanimive, inventivne, za otroke zabavne oblike predstavljanja naučenega za deljenje znanja v učni skupnosti med seboj in končno povratno informacijo o dosežku, to je predstavljenega vrha znanja, kjer smo s polno mero

ljubezni do vsebine odgovorili na obče vprašanje zakaj. S tem smo oživili portfelj, ki je postal organizem delovnih, izbranih in presežnih dokazov kakovosti učenja za bodrenje k nadaljevanju odkrivanja oddaljenih spominov.

Vsak vreden uspeh se praznuje. In tu se sumativno spremljanje konča. Z nagrado uspeha in zabavo, kajti prav ta »joy« je običajno najtoplejši zametek novega ognja za pohod na naslednji učni vrh v vseživljenjskem prilagajanju.

Ta kratek prelet preteklih dosežkov naj bo za prvi vtis novincem in obuditev spomina vam formativcem. Prav zaradi vas je z leti nastalo formativno (vz)gibanje, ki očitno ne jenja, kar me veseli! Naj omenim še, da v času razvojno-aplikativnega projekta ni bilo niti ene pritožbe staršev inšpekciji. Zakaj le, če smo izpolnili indikator uspeha, nekateri presegli sebe tako, da so dogajanje začutili tudi starši otrok ter odobravalni kakovostno izbrano strategijo pouka, kljub temu, da smo bili začetniki.

Ob tem naj se spomnim na Colina Marsha, ki nam je stal budno ob strani in Poula Blacka, ki je ob koncu razvoja projekta potrdil slovenski model formativnega spremljanja. Obema hvala.

Sedaj pa k srcu današnje teme.

(Diapozitiv 3: raziskovalna vprašanja)

Izziv:

Kaj v naših šolah manjka?
Ljubezni = učni magnet

Kako šolske prostore opremiti z ljubeznijo in vnesti vanje zabavo?
Z integracijo.

Predavanje želim začeti z vprašanjem namenjenim vam, da se miselno povežemo: Kaj v naših šolah manjka? Česa v naših šolah ni? Prosim za samopremislek.

Verjetno se vam je posvetilo marsikaj, meni, da manjka odprtosti za deljenje ljubezni med seboj, to je spoštljive medsebojne naklonjenosti (srčnosti), ki šele odpre duhu pot do zabave, zato veselja v šolah.

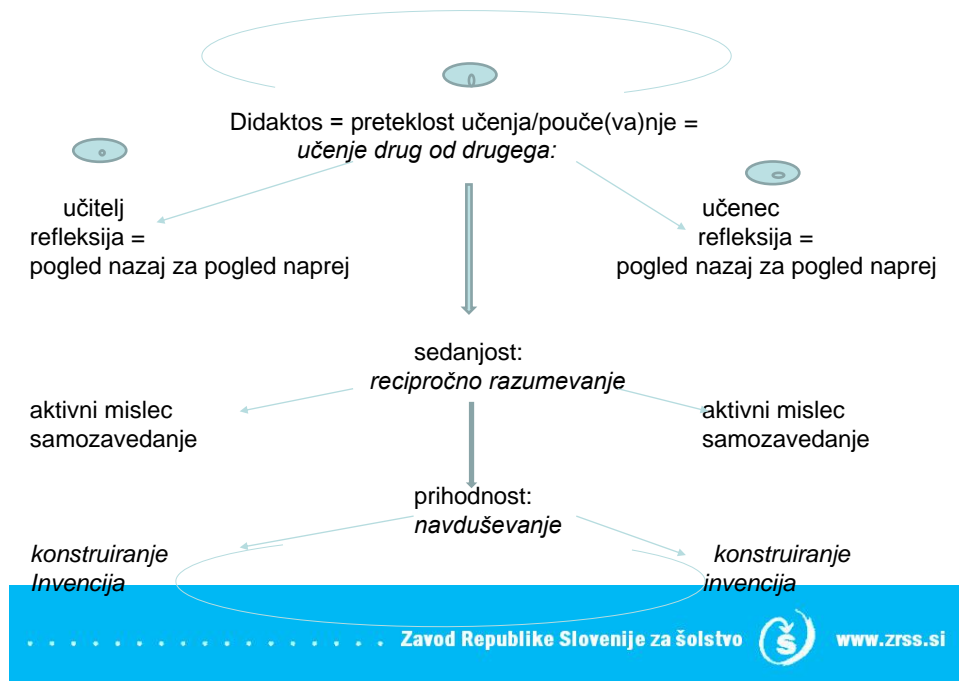
Vas vprašam: Kako boste lepe in urejene šolske prostore opremili z ljubeznijo, da bi vanjo vnesli igrivost? Kako šolo integrirati z igrivostjo kot osnovno metodo učenja človeka?

Za začetek predlagam, da namesto učne diferenciacije v razred prinesete večšine za raznotera medsebojna zблиževanja v procesu umevanja. Ne na silo. Zbliža nas le interes in tista magična »moja mera«, ki je najmočnejša oblika ljubečega zблиževanja in medsebojne podpore, izražene v osebni učni cilju, katerega je treba brezpogojno spoštovati. Integracijo naj vsak čuti kot priložnost za ponovno doživljanje enosti védenja. Poskusite, doživeli boste nove didaktične čudeže!

Sedaj, ko smo se malo zbližali in hkrati malo uzrli vase, vam predajam svojo didaktično izmišljijo. Prihodnost učenja.

Skrivnost formativnega spremljanja je v prihodnosti učenja.

(Diapozitiv 3: proces pouka)

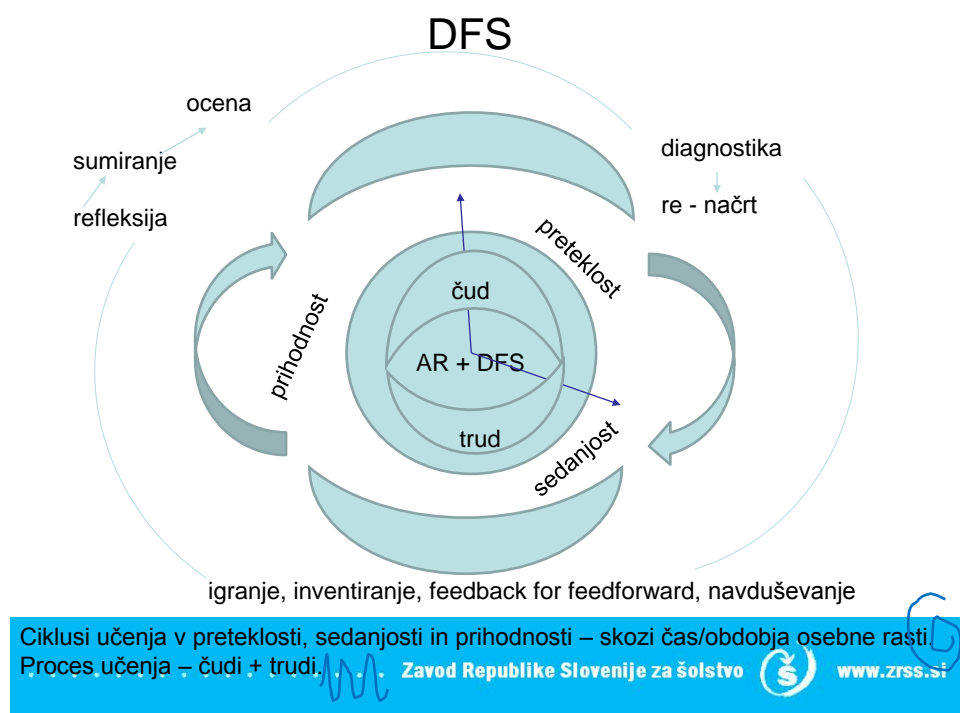

Skrivnost formativnega spremljanja je v moči preobrazbe učenja in poučevanja/pouka v isti osebi, skupnosti skozi tri časovne dimenzije in tri agregatna stanja znanja obenem. Formativno spremljanje uravnava pravočasno transformativno prehajanje.

Didaktos/poučevanje (po učenje) reflektivno (za nazaj) pretehta učinke učenja drug od drugega (učitelja, sošolcev, samega sebe, drugih virov), ko ga um vodi v akcijo (sedanjo/aktualno) vzajemno/recipročno raz-um-evanje, da učeči se dobi obraz aktivnega misleca (samo)zavédanja, ko z navdušenjem utira pot prihodnosti umevanja s konstruiranjem zanj novega znanja/invencijo.

Kako nam mehanizem formativnega spremljanja pri tem kar najbolj koristi?

(Diapozitiv 4: krog AR + DFS)

Zgodbo začnimo z diagnostiko (prvo fazo FS).

Diagnostika je ekspresija preteklih izkušenj za navdih »drug drugega«. Proces diagnostike je umetnost učenja drug od drugega, od raznoterih učnih virov (živih prič, zapisov, produktov, izdelkov, prototipov, surovih materialov ...).

Diagnostika je izmenjava odnosov »učenec-učitelj« četudi v eni osebi, ko se v učeči skupnosti ritmično izmenjuje proces učenja in poučevanja. V procesu izmenjave je izkupiček ideja za aktualno, kritično učenje in intervencijsko poučevanje hkrati. To je vzajemno doživljanje. Učenje tu in sedaj, aktualno, avtonomno razumevanje, zato raziskovanje/odkrivanje, iskanje spoznanj kot najboljši odgovor tega časa in prostora/obdobja. Temu rečemo znanstveno razmišljanje, zato se je nujno usmeriti na pozor(!)nost z vsemi čutili, da vzpostavimo zaželen

ritem medsebojnih povratnih zvez s svobodno igro/eksperimentiranjem za doživljanje/čustvovanje.

Medsebojno povratno informiranje za poglobljeno učenje (= 2 faza FS).

Povratna informacija je izmenjava potrebnih, ljubečih, smiselnih, pomenskih, vrednih ugotovitev, podatkov, informacij za zблиžanje neznanega z našim enovitim umom za novo spoznanje – napredek.

Gre za poglobljeno učenje v/za prihodnost, za konstruiranje novega znanja z ustvarjanjem/imaginacijo na podlagi samo-zavedanja z območjem bližnjega razvoja umevanja za nas novega z že znanim.

Preden se potopiš v območje nezavednega, vdihneš vase vtis – sled diha, energijo zavedanja. To je nujna oprema za potop v globine pra-védenja. Takrat človek potrebuje samotni kot za pogovor s seboj, s svojim notranjim govorom, mislijo, tvojo notranjo povratno informacijo, ki je tvoj notranji vodja, varuh v času iskanja spoznanj, ko ostajaš pod površjem v bazi praspominov dokler vzdržiš (intuitivno učenje).

Včasih potrebuješ nov vdih/navdih, vtis za ponoven potop iskanja učne izvirnosti zunaj sebe v odprtem socialnem okolju, z interakcijo, opazovanjem, delitvijo izkušenj, eksperimentiranjem ter potrebnimi samostojnimi potopi v svojo duševnost k čustvom, v globino (samo)premišljevanja, na pogovor s svojim temper-amentom. Včasih večkrat, včasih sanjaš. To je proces lovca na intelektualni razvoj/samorazumevanje. Razvoj temperamenta je bistvo samo-prilagajanja/učenja, bistvo pouka za medsebojno brušenje spoznanj v temi lastnega bivanja. Šola je formalni prostor za plemenitenje osebne identitete s priložnostmi izraza kot oblikami samo-opisnevanja v najširšem pomenu besede.

Ko naposled čutiš sitost, napolnjenost s čudesi, izdihneš na plan samo-ekspresijo, kjer si svoje skrivnosti notranjega sveta dodobra ogledaš pred svojimi očmi. Reflektiraš sam, prisluhneš si, ko v nadaljevanju s samo-presajo primerjaš svoje spoznanje s svojo začetno oz. predhodno referenčno mero pričakovanja. V nadaljevanju si upaš pokazati to čudo znanja najbližjemu, prijatelju, mami, ko sledi še pogovor z ekspertom (učiteljem in unikatnimi viri znanja). To je takrat, ko se čutiš dovolj močnega, uravnoveženega v novo pridobljenem znanju, ko je za teboj asimilacija, akomodacija in prihaja čas trdne ekvilibracije. To je čas predstavljanja naučenega, čas poučevanja, delitve svojega čudeža z drugimi, ki jim zaupaš in verjameš.

Predstavitel naučenega (3 faza FS).

Je izstrel znanja v nebo, v živo okolje ne le šolski laboratorij. To je del formativnega spremljanja, ki mu pravimo predstavitel naučenega/performance, ko svoja spoznanja razstaviš ponovno pred svoj obraz, jih razvrščaš, formiraš/preoblikuješ, konstruiráš,

prežvečiš/presnoviš v novo formo, iščeš zadnji odgovor na zakaj. Ko preoblikuješ spoznanje v kreacijo.

To je osebna invencija, ko izstreliš odkritje na videlo drugim. Je čas popolne osebne ekspresije (izdiha/poroda prototipa) in hkrati zelo intimna predstavitev razumevanja odnosa tvojega odkritja v odnosu z zunanjim svetom, ki si tvoje invencije ne nadeja, se ji šele čudi. Takrat zadržiš izdih, čakaš na povratno informacijo zunanjega sveta, sveta izven tebe. Čakaš na povratno informacijo razstavljenega sebe. Razgaljen si, razpet na križu intelektualne družbe in misliš, ali je vredno? Ocenjujejo te, vrednotijo, ugotavljajo, če je tvoja resnica skladna z njihovo. Ugotavljajo podobnost s standardi, s skupnim učnim ciljem, redko s tvojo referenčno mero, tisto *mojo mero*.

Sumativno povzemanje (zadnja/četrti faza FS).

To je po-predstavitveni mir za notranjo povratno informacijo, samo-usmerjanje z družbo, z oceno napredka, ki ti jo je družba sedanjosti naklonila/razsodila.

Ocena je za-ključni del sumativnega spremljanja. Z njo pade dokončna sodba v tebi, v smislu »sem?«, »nisem?«, »obstajam?«. To je akt samozavedanja vizavi družbe, v kateri živim/š in soustvarjam/š. Končna, tvoja sodba sledi po sodbi drugih in ima izjemen vpliv na samopodobo, ta posledično na prihodnost osebne rasti.

Tu obstanem, kajti cikel popotovanja/umevanja se s tem konča. Tu se zgodi pokop ideje, predhodnega znanja, spoznanja in tudi invencije, ko karkoli že je, je vse le še preteklost, ki bo morda enkrat prežvečena hrana novim idealistom.

Didaktika formativnega spremljanja je potemtakem komunikacija s seboj in drugimi za osebno preobrazbo temperamenta skozi proces učenja/samo-adaptacije v času in prostoru/obdobju ob podpori poučevanja (lastnega in drugih).

Povzemam:

(Diapozitiv 6: DFS v obdobju učenja)

Pomni:

Didaktos/preteklost/pouče(va)nje = *učenje drug od drugega za doseganje moje mere.*

sedanjost = *vzajemno/recipročno raz-um-evanje – obraz misleca/zavedanje*

ki trasira pot v

prihodnost doumevanja z *navduševanjem za konstruiranje novega znanja.*

DFS uravnava prehajanje časovnih dimenzij učenja in hkrati ravni znanja; od ideje, MM, do aktivnega umevanja, pa tja do novega konstrukta znanja/presežka.

..... Zavod Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si

Izkušnja se prelevi v idejo, ta v spoznanje. To je doumetje, potrebno za poglobljeno učenje, ki se preobrazi v invencijo, posledično v samozavédanje, na koncu v družbeno sodbo in poslednje v smrt ideje. Ko drugi ocenjujejo tvoje odkritje, je v resnici to tvoja pretekla izkušnja, ko se s smrtjo cikla umevanja že vrača v izhodišče za višjo miselno/temperaturno stop(i)njo osebne intelektualne rasti.

Rast je potemtakem ciklično nadgrajevanje/ogrevanje osebnosti z intelektualnim razvojem enot znanja z metodo akcijskega raziskovanja v integraciji z mehanizmom formativnega spremljanja intelektualnega razvoja.

Nauk:

Didaktiko formativnega spremljanja sprejmite najprej za svoje bivanje/učenje. Doživite ga, preden ga uporabite za pouk. Spomnite se čudes spečih v n/vas. Pa srečno na umni poti! Hvala.

To je bil zapis didaktike formativnega spremljanja z vidika razsežnosti: preteklosti, sedanjosti in prihodnosti v enem učnem procesu.

Literatura:

Didaktika ocenjevanja znanja. Zborniki posvetov: Vodenje procesa ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja. Razvoj didaktike na področju ocenjevanja znanja. Vrednost povratne informacije za učenje in poučevanje, 2008 - 2009. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

Komljanc, N. Lastna introspekcija večletnega spremljanja razvoja in uvajanja formativnega spremljanja (od 2000 do 2019) v RS. Neobjavljena gradiva.

